

ФІЛОЛОГІЯ.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО.

МОВОЗНАВСТВО

Г.В.Самойленко

Віктор Забіла у колі українських та російських культурних діячів XIX ст.

Життєва та творча доля видатного українського поета-романтика Віктора Забіли склалася так, що він уже в юнацькі роки увійшов до кола майбутніх знаменитостей. Навчаючись у Гімназії вищих наук кн.Безбородька у Ніжині з квітня 1822 р., він спілкувався з Миколою Гоголем, Нестором Кукольніком Костянтином Базилі, Петром Редкіним, Василем Любичем-Романовичем та іншими в майбутньому відомими письменниками, вченими, дипломатами тощо [1].

У гімназії була сформована така творча аура, яка сприяла розвитку літературних здібностей учнів. Вона лише частково зачепила В.Забілу, бо немає жодних свідчень однокурсників М.Гоголя і Н.Кукольника, які залишили свої спогади про них та той гімназичний час, в яких би згадувалося ім'я В.Забіли. Короткочасне перебування майбутнього поета в гімназії з 1822 по 1825 рік ще не втягнуло його до активної участі в організації театральних вистав, у випускові рукописних журналів, до перекладацької діяльності, які знаходились у той час лише на початковій стадії і набули свого розквіту у 1827–1828 роках [2]. І про це можна лише шкодувати, бо його творчість значно б збагатилася. Проте загальна атмосфера, яка була характерна для гімназії і визначала інтерес до історії, заохочення до написання творів, захоплення поезією романтиків В.Жуковського, О.Пушкіна, К.Рилєєва та інших поетів-романтиків не могли не вплинути і на В.Забілу, на прояв його творчих здібностей і написання перших оригінальних творів, можливо, й українською мовою. Через матеріальні нестатки Віктор Забіла був змушений залишити навчальний заклад і піти служити до війська. Йому йшов уже 18 рік. Можна лише шкодувати, що його не перевели на казенний кошт і він не зміг закінчити навчання у Ніжині. Впевнені, що якби В.Забіла продовжив учитися, то опинився б у колективі тих, хто проявив себе як початкуючий літератор, чий талант розкрився б уже в наступні після закінчення гімназії роки. Майже немає відомостей, які

б говорили про епізоди спілкування В.Забіли з товаришами по Гімназії в майбутньому.

Друге коло знайомств В.Забіли було пов'язане з родиною Білозерських. Він був двоюрідним племінником по материнській лінії. Тому члени родини, особливо молодь, бували в гостях у майбутнього поета. Отримавши в армії чин корнета, В.Забіла у 1831 р. проводить різдвяну відпустку на хуторі Кукуріківщина та у Борзні, де зустрівся з Любов'ю Михайлівною Білозерською. Вони покохали одне одного. І як зазначали рідна сестра Люби Олександра Михайлівна, в майбутньому дружина П.Куліша, письменниця Ганна Барвінок, та її племінниця Наталка Полтавка, яка опублікувала спогади своєї матері, "це була дуже гарна і щаслива пара. Молодому було 25. Він був парубок стрункий, великі карі очі, трохи кучерявий густий гарний чуб. Вдачі він був добродушної, сердечної, дуже веселої" [3]. Проте батько змусив Любу вийти заміж за багатого поміщика-вдівця І.Боголюбцева. І щастя коханих було розбите. Під впливом цих подій з'являються вірші про нещасливе кохання, які займають одне із провідних місць у творчості В.Забіли.

Дев'ять років прослужив В.Забіла в армії, і у січні 1834 р. в чині поручика він виходить у відставку й оселяється на своєму хуторі та працює у Борзні начальником поштової станції.

В.Забіла був доброю і порядною людиною, "вельми милосердний до вбогих і без усякої міри великодушний до своїх друзів", – відзначав Б.Грінченко [4], компанійський у товаристві, грав на скрипці і бандурі. Тому його залюбки приймали поміщики-сусіди. Як свідчить М.Комаров [5], він був бажаним гостем. Крім знання багатьох пісень, які він чудово виконував, бо мав гарний голос, він умів надзвичайно точно зображувати певних осіб, чим змішив глядачів.

Композитор М.Глінка, познайомившись із В.Забілою у Качанівці у Г.С.Тарновського і перебуваючи в дружніх стосунках з поетом, згадував: "Этот Забела был необыкновенный мастер представлять в лицах; в особенности хорошо представлял он слепцов. Первый скрипач Калиныч однажды был приведен от такого представления в столь сильный восторг, что воскликнул: "Это, сударь мой, волшебство, совершенный антик" [6]. Про гумор В.Забіли згадував і П.Куліш: "Щедра українська природа надала йому не самий тільки дар поезії і музики. Між многими здібностями своїми до великих і малих річей дивував він мене більш усього своїм комізмом, своїм юмором і вмінням поставити на сцену кожную людину, про яку оповідував так, мов її бачиш своїми очима і чуєш власними ушами: чи то був москаль, чи то лях, чи то піп, купець, мужик, жид, циган, чи то дівча, чи стара баба, чи мала дитина. Оповідання ж його були не просте балаканне:

се були такі зрозумовані всякими обставинами сцени, які рідко доводиться вбачати в театрі. Тут він виявлював розум проникливий, чувство глибоке, всеодолювачий комізм і могутню сатиру. Хоть, може, хто й здивується, та я скажу, що се в нас був би другий Гоголь, ще, може, до того Гоголь український, коли б у нього була така дорога, як у Гоголя, і такі приятелі" [7]. Після такої характеристики невимушено згадуєш студентський театр у гімназії. Як би знадобився талант В.Забіли.

У розширенні кола знайомих особливо відіграло спілкування В.Забіли з господарем садиби Качанівка Григорієм Степановичем Тарновським. Саме для останнього В.Забіла був тією людиною, яка могла звеселити компанію, розважити її, прочитати для неї вірші, заграти й заспівати пісню. І саме завдяки йому об'єднувалися люди, включалися в дійство, підказане В.Забілою. Але Г.С.Тарновський цінував В.Забілу і як поета. Як свідчить переказ, коли у Качанівку у 1843 р. приїхав Т.Шевченко, то господар садиби послав у Борзну по В.Забілу. Більше того, Г.С.Тарновський сприяв виданню першої збірки поезій В.Забіли у кінці 30-х – на початку 40-х років, яка з якихось причин не дійшла до читача. Про це сповіщає Є.Гребінка своєму товаришу по Гімназії вищих наук кн.Безбородька М.Новицькому у листі від 16 лютого 1837 р.: "Ожидай скоро подарка для малороссіян, сочинений Забины на малороссійском языке, они уже печатаются, их издает на свой счет Почека-Тарновский" [8]. Таким чином, поет бував тут неодноразово, але особливо пам'ятним був 1838 р., коли він декілька літніх тижнів провів у товаристві відомого російського композитора Михайла Глінки, історика Миколи Маркевича, співака Семена Гулака-Артемовського, художника Василя Штернберга та ін.

Микола Маркович вів щоденник і в своїх "Записках 1838 р." зафіксував ціле коло людей і подій, які відбувалися в Качанівці саме в цей час: "Шейн[ов], Палагин, контрабас и Михаила дядька; Смоленские рожки; Петр Петр[ович Скоропадский], Виктор Ник. Забелла, Марья Степ[ановна, после Кржисевич], Гусли и поп Персидский. Знакомство с Чижовым. Коробка [Корба]. Глинка. Его музыка. Глинкин журавль. Глинка любитесь индюками. Эспенберг, Махмуд (собаки) и Глинка. Руслан и Людмила. Марш Черномора; Финск. баллада. "Она небесных сновидений". Качуга, увертюра Жизнь за царя. Купанье. Палагин; Шейн; Контрабасист. Калиныч и Кларнетист. Любовь Марьи Степановны. Импровизации; Штернберг или Штеренбенко; наши портреты; вакханалия в правом флигеле; обеды, ужины и чай в саду; куплеты хозяину и хоры. Гомеопатия лекарств и аллопатия вина. Праздник у Корбы. Гулак, басса и баритон. Басить и петь басом; буква О.Мальчишки певчие" [9].

На жаль, щоденник М.Маркевича повністю не зберігся, а як багато цікавого він би міг розповісти, бо нами наведений уривок записок фіксує велике коло людей, з якими міг спілкуватися В.Забіла. Додаємо до вищезгаданих ще Петра Скоропадського, Івана Корбу, співаків Придворної капели Дмитра Палагіна, Нафанаїла Шеїнова.

Особливо близькими були відносини В.Забіли і М.Глінки. У них було багато спільного: нещасливе кохання, любов до поезії, музики, народної пісні. Тому вони швидко потоваришували. І часто їх можна було бачити у качанівському парку за жвавою бесідою.

Вечорами співали українські пісні у чотири голоси: В.Забіла, М.Маркович, П.Скоропадський та М.Глінка. Це було неповторне, прекрасне виконання. Інколи співав сам В.Забіла пісні на свої слова, грав на гітарі та бандурі. Сусід Г.С.Тарновського із Григорівки Петро Скоропадський затягував яку-небудь чумацьку пісню. Одного вечора М.Маркович вирішив потішити гостей Качанівки грою Ольшанського попа Іоанна Персидського на гусях.

М.Глінка знаходився в атмосфері української народної музики. І він відважився написати на слова В.Забіли пісні. Поезії "Гуде вітер вельми в полі" та "Не щибечи, соловейку" написані у народному дусі, тому й вимагали відповідної мелодії.

Гуде вітер вельми в полі!
Реве, ліс ламає;
Плаче козак молоденький,
Долю проклинає.
Гуде вітер вельми в полі,
Реве, ліс ламає;
Козак нудиться сердешний
Що робить не знає...

Не щибечи, соловейку,
Під вікнами близенько;
Не щибечи, малюсенький,
На зорі раненько.
Як затьохкаєш, як свиснеш,
Неначе заграєш;
Так і б'ється в грудях серце,
Душу роздирає....

За своїм характером ці пісні різні, хоч і написані "коломиївким" розміром і розповідають про "нещасну долю" молодого героя. Але їх ріднить близькість до народних пісень. Мелодика останніх давно приваблювала М.Глінку ще з тих часів, коли він уперше почув їх з уст Миколи Марковича, коли у 1834 р. вийшов перший збірник українських пісень М.О.Максимовича, а потім – коли їхав через українські села.

Під час тримісячного перебування в Україні він часто чув пісні різного характеру і настрою. Композитор, немов губка, вбирав у себе народні українські мелодії. Пізніше він, створюючи "Лезгінку" для опери "Руслан і Людмила", в середню її частину ввів і мотив українського "Козачка".

У пісні "Не щибечи, соловейку" М.Глінка використав коломиївкий вірш у плавному, майже баркарольному ритмі, у розмірі 6/8. "Своїм

м'яким ліричним тоном, – вказує дослідниця творчості композитора О.Е.Левашова, – ця пісня-романс випереджала граціозний ліричний хор у дії "Руслана" – " Не проснетя птичка утром". Характерним для тематичної будови майбутньої опери було й основне мелодійне зерно романсу – "глінкінський гексахорд", обігрування тоніки з секстою.

У пісні "Гуде вітер" виразно витримано танцювальний ритм, який притаманний багатьом українським пісням. Проте енергійний хід мелодії, який розгортається у мінорному ладі, жодною мірою не суперечить змісту тексту, а навпаки, підкреслює похмуру будову вірша: "Плаче козак молоденький, долю проклинає". Як і в "російських піснях" раннього періоду ("Ах ты, ночь ли, ноченька"), тут явно намічається особлива лінія драматизації танцювальної пісні, яка згодом яскраво визначилася у Мусоргського і Даргомижського. Надаючи музиці особливий відтінок зібраності, енергії, композитор виявив характер стриманої скорботи, яка властива "молодецьким" пісням чоловічої традиції" [10].

Покладаючи слова В.Забіли на музику, М.Глінка таким чином сприяв популяризації творчості поета в Російській імперії. У своїх "Записках" композитор називає В.Забілу "малороссийским поэтом".

Пісні, написані М.Глінкою, блискуче виконував у Качанівці С.Гулак-Артемовський. Вони навечно увійшли до його репертуару.

Оскільки В.Забіла з М.Глінкою товаришували, то композитор попросив художника Василя Штернберга намалювати портрет українського поета у його альбом, який він у 1852 р. подарував своїй сестрі Л.І.Шестаковії. Поруч з портретом – напис, зроблений М.Глінкою олівцем: "Автор малороссийских песен, положенных мною на музыку. Рисовал знаменитый художник Штернберг в 1838 году (во время набора певчих в Малороссии)".

Усі вечірні веселоці у Качанівці закінчувалися до півночі, або і раніше, при цьому Г.С.Тарновський ввічливо кланявся, і всі гості розходилися. Але молоді люди не завжди дотримувалися цих правил. Вони збиралися в оранжереї у М.Глінки. У своїх "Записках" композитор згадував: "Господар, який говорив такою ж ламаною мовою, як і перший скрипаль його, був надзвичайно акуратний, і всі наші втіхи і сюрпризи закінчувались до півночі і раніше. Але не всі віддавались сну; у мене в оранжереї збирались Маркович, П.Скоропадський, Забіла і Штернберг. З'являвся Палагін зі скрипкою, Яков з контрабасом і віолончеліст; грали російські і малоросійські пісні, зображували осіб і вели дружні бесіди до трьох і чотирьох годин після півночі, до деякої прикрості акуратного господаря. Ці сцени повторювались часто, і Штернберг влучно зобразив наші збіговиська, рівно як вдало намалював і Забілу" [11]. Малюнок "Музыкальная сходка в Качановке" був подарований композитору і довгий час знаходився у нього.

В.В.Стасов, який бачив цей малюок, зауважує: "Картинка Штернберга, изображающая такую сходку, сохранилась. На ней собственной рукой Глинки написано внизу: "1838. – Лето. Ночь". Она рисована карандашом. В середине картинки сидит на стуле Палагин, очень хороший. Вся его поза, как он, бывало, играл на скрипке, когда задавал тон и играл мелодию хору, глядя из под насупленных бровей, схвачена очень верно. В глубине комнаты пилят на струнах, аккомпанируя ему, два крепостных музыканта: виолончелист, крепостной Тарновского, и контрабасист Яков, крепостной Глинки. Конечно, на них никто не обращает никакого внимания, все к ним спиной или боком. "Казак" Скоропадский, с вьющимся хохлом и высочками "по тогдашней моде", Маркович в халате, Забелла с трубкой в руке, откинувший правую руку на спинку стула, позади него сам Штернберг – все пристально слушают музыку Палагина. В это время Глинка, в светлой блузе, в профиль, идет от ширм справа с края комнаты, протянув вперед обе руки. Глинка тоже очень похож" [12].

На цьому малюнку В.Штернберг намалював себе, В.Забілу (з тростинкою), Палагіна (зі скрипкою), П.Скоропадського, М.Марковича, виолончелиста, Нетоева (стоїть з контрабасом) і Глінку, який керує ансамблем.

У Качанівці В.Забіла потоваришував з Василем Штернбергом, молодим, талановитим художником, який навчався у Петербурзькій академії мистецтв разом з Т.Шевченком у відомого К.Брюлова [13]. Кожного літа В.Штернберг приїздив у садибу Г.С.Тарновського. Під час перебування в Україні він намалював відомі картини: "Ярмарок у Ічні", "Вітряки у степу" (обидві у 1836 р.), "Пастушок" (1836–1837), "Освячення пасок у Малоросії", "Вид на Поділ у Києві", "Вулиця в селі", "Переправа через Дніпро під Києвом", "Садиба Г.Тарновського у Качанівці" (всі у 1837 р.), "Вітряк у степу", "Біля шинку" та інші. Деякі з них бачив В.Забіла, особливо графічні роботи. В.Штернберг, повернувшись до С.-Петербургу, тепло розповідав Т.Шевченку, з яким вони жили в одній квартирі, про В.Забілу, і Кобзар заочно відчув теплоту і повагу до цієї людини. Через Г.С.Тарновського він передав В.Забілі свою поему "Гайдамаки".

Слід звернути увагу на те, що В.Забіла зберігав пам'ять про своїх качанівських друзів, зокрема про В.Штернберга і М.Глінку.

Художник Ап.Мокрицький, випускник Ніжинської гімназії вищих наук кн.Безбородька, навчаючись у Петербурзькій академії мистецтв, на канікулах подорожував по Чернігівщині і заробляв гроші на подальше навчання, малюючи портрети місцевих дворян та членів їх родин. 25 січня 1840 р. у Борзні він зустрівся з В.Забілою про що записав у своєму "Щоденнику". "Еще до ужина наговорились мы досыта. Поездка Ш<тернберга> в Оренбург и сказания о Брюллове и Глинке, о Пушкине были предметом нашего разговора" [14]. Дві особи, про яких згадує

Ап.Мокрицький, – Штернберг і Глінка – це, як відомо, близькі знайомі В.Забіли, і Ап.Мокрицький охоче розповів йому про них. Таким чином, поет не забув про своє спілкування з ними, охоче сприймав будь-яку інформацію про них.

Невідомо, чи був до Качанівки знайомий В.Забіла з Петром Скоропадським, Миколою Марковичем та Іваном Корбою. Але у садибі Г.С.Тарновського він з ними заприятелював.

Петро Скоропадський, який проживав у селі Григорівка (нині Бахмацький р-н), багато знав чумацьких пісень і майстерно їх виконував, "искусно подражая простолюдинам". Свою любов до них він прищепив і М.Глінці. І в цьому допоміг йому В.Забіла, який теж, як стверджують деякі дослідники, прекрасно співав цих пісень.

Зустріч з Семеном Гулаком-Артемовським теж була пам'ятною для В.Забіли. Мабуть, вони ніколи більше і не зустрічалися, і поет не почув знаменитої опери "Запорожець за Дунаєм", але він милувався в Качанівці виконанням ним забілівських романсів. Його прекрасний баритон звучав і у показаних у Качанівці уривках із опери "Руслан і Людмила". І В.Забіла навідно запам'ятав цей голос.

У В.Забіли були теплі стосунки з Миколою Марковичем, відомим істориком, автором п'яти томної "Истории Малороссии", та культурним діячем, фольклористом, музикантом, який жив у селі Турівка (нині Згурівський р-н) [15]. У одному з листів до свого столичного приятеля Сергія Соболевського, з яким учився у петербурзькому Благородному пансіонаті, М.Маркович розповідав про перебування М.Глінки на Україні, про зустрічі в Качанівці. І тут же зауважує, що збирається у грудні приїхати до Петербурга і побачитися з усіма товаришами. "Піду до вас, а крокосмейстерство [учасники старовинних музичних цехів в Україні – Г.С.] я уже передав кандидату моему Забілі, ти не знаєш, який важливий чин у нас у Малоросії, чин крокосмейстера; якщо не можеш довідатися про це на місці у Полтавській і Чернігівській губерніях, то розпитай Глінку. Він все пізнав, він знає все; і навіть він написав марш крокосмейстерський, який ви всі почуєте під час показу опери "Руслан і Людмила..." Цей факт засвідчує про дружні стосунки, які склалися між М.Марковичем і В.Забілою.

У М.Марковича у селі Турівка був гарний оркестр із кріпаків, який чув М.Глінка та В.Забіла під час перебування їх у 1838 р. в садибі історика.

Ми згадали лише один епізод, який дав можливість стверджувати, що Віктор Забіла, як письменник і людина, не був обділений долею на зустрічі з відомими сучасниками. Згадаймо короточасні, і не такі часті, але пам'ятні, сердечні зустрічі з Тарасом Шевченком, про що вже написано чимало, дещо стриманіші, а інколи і недоброзичливі з Пантелеймоном Кулішем, теплі з Ганною Барвінок.

Заслужують на увагу і творчі та життєві зв'язки В.Забіли з пирятинцями Євгеном Гребінкою, Яковом де Бальменом, О.Афанасьєвим-Чужбинським, Платоном Закревським та іншими. Є.Гребінка вперше здійснив публікацію творів В.Забіли у своєму альманасі "Ластівка" (1841). Тут побачили світ поезії "Голуб", "Пісня" ("Поуз двір, де мила жила"), "Повіяли вітри буйні".

Особливе місце в житті В.Забіли займають діячі культури Чернігова. Поет бував у губернському місті, спілкувався з редактором неофіційної частини "Черниговских губернских ведомостей", поетом і етнографом Олександром Шишацьким-Іллічем, який опублікував у газеті в 1857 р. два вірші В.Забіли "До батька" та "Не щебечи, соловейку". До цього кола належав і відомий діяч культури, лікар, письменник, фольклорист Степан Ніс, у паперах якого були розшукані вірші В.Забіли "Будяк" та "Семенова кобила".

Важко сказати, чи перетиналася доля поета з Леонідом Глібовим, помітною на той час фігурою в літературі, видавцем газети "Черниговский листок", фольклористом Опанасом Марковичем та ін. Проте відомо, що В.Забіла підтримував зв'язки з відомим українським істориком і культурним діячем Олександром Лазаревським, який у своїх "Отрывках из черниговских воспоминаний" (1861–1863 гг.) згадує, як поет допоміг йому влаштуватися в Чернігові на роботу: "В июне (1861 г.) получил я письмо от В.Н.Забелы (поэта), в котором он "спешил известить" меня, что "его сиятельство господин начальник губернии" поручил ему передать мне, что б я приехал в Чернигов для получения желаемого места. Дело в том, что В.Н.Забела очень любил знакомиться со всяким "начальством". Будучи содержанием почтовой станции в г.Борзне, через которую проходил "московский" почтовый тракт, Забела нередко встречал на этой станции то или другое "начальство", и тогда спешил ему представиться и по возможности познакомиться. Таким образом Забела раз встретил на борзенской станции князя Паскевича, представился ему, поднес своей наливки и за эту любезность был приглашен в Гомель. Конечно, приглашение это было принято, и затем Забела очень любил повторять рассказ о своем визите к Н.Паскевичу, в Гомель... Не знаю, где Забела встретил Галицына, но приглашение последнего, о моем приезде в Чернигов, я, с удовольствием, получил через Забелу" [16].

Зазначена нами тема ще потребує додаткового вивчення, виявлення нових імен і фактів, які б дали можливість об'єктивніше представити життя талановитого поета-романтика Віктора Забіли, життєва та творча доля якого виявилася такою трагічною. Пошук триває, і сподіваємося, що він дасть плідні результати.

Література

1. Самойленко Г.В., Самойленко О.Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. – Ніжин, 2005. – 420 с.
2. Самойленко Г.В. Нежинская филологическая школа. 1820–1990. – Ніжин, 1993. – 172 с.; Самойленко Г.В. Нариси культури Ніжина. – Ч. 1: Література. – Ніжин, 1995. – 100 с.; Самойленко Г.В. Літературне життя Чернігівщини в XII–XX ст. – Ніжин, 2003. – 386 с.
3. Наталка Полтавка. Роман Віктора Забіли // Зоря. – 1894. – №18. – С. 405.
4. Грінченко Б. Спогади про В.М.Забілу, написані до 25-річчя з дня смерті (1895) // Інститут рукопису НБ ім. В.Вернадського НАН України, ф. 170, №524, с. 22.
5. Комаров М. К биографии В.Н.Забилы // Киевская старина. – 1886. – №9. – С. 171–176.
6. Глинка М. Полн. собр. соч. Лит. произв. и переписка. – М., 1973–1977. – М., 1973. – Т. 1. – С. 283.
7. Кулиш П. Твори: В 2 т. – К., 1994. – Т. 1. – С. 368.
8. Гребінка Є.П. Твори: У 3 т. – К., 1981. – Т. 3. – С. 588.
9. Відділ рукописів Інституту рос. літ. АН Росії (Пушкінський Дім), фонд 488 (М.А.Маркович), оп. 1, №37.
10. Левашова О.Е. Михаил Иванович Глинка. Кн. 2. – М.: Музыка, 1988. – С. 26–27.
11. Глинка М. Полн. собр. соч. – Т. 1. – С. 285.
12. Вестник изящных искусств. – 1887. – Т. 5. – Вып. V. – С. 377.
13. Пархоменко І. Василь Штернберг. – К., 1978.
14. Дневник художника А.Н.Мокрицкого. – М.: Изобр. искусство, 1975. – С. 166.
15. Косячевская Е.М. Н.А.Маркевич. 1804–1860. – Л., 1987.
16. Киевская старина. – 1901. – Т. LXXII. – Март. – С. 356–357.

М.П.Бондар

Поетична творчість В.Забіли у розвитку української літератури першої половини – середини XIX ст.

Коли наприкінці XIX століття укладалася антологія "Вік", укладачі могли мати до вибору усього 12 друкованих текстів із поетичної спадщини Віктора Забіли. Могли мати – але чи мали насправді? Адже вони поодинокі з'являлися то у зошитах пісень М.Глінки з нотами 1839 р., то у "Черниговских губернских ведомостях" 1857 р., то у альманасі "Ластівка". В останньому з'явилось три вірші. Від цієї публікації і до альманаху "Вік" пройшло шість десятиліть. З певністю можна сказати й те, що кваліфікованому читачеві не була відома друкована збірка віршів поета, видана